

כ"ו אלול התשע"ז (17 ספטמבר, 2017)

מס' עמודים: 9

חוות דעת מומחה

1. שם המומחה: המכונה "רוני".
2. מקום עבודתה: שירות הביטחון הכללי.
3. אני הח"מ, נתבקשתי לחוות דעתי המקצועית בנושא: אפליקציית טלגרם והשימוש בה על ידי ארגוני טרור וארגון המדינה האסלאמית בפרט.
4. אני נותנת חוות דעתי זו במקום עדות בבית המשפט ומצהירה בזאת כי ידוע לי היטב שלעניין הוראות החוק הפלילי בדבר עדות שקר בשבועה בבית המשפט, דין חוות דעתי זו כשהיא חתומה על ידי כדין עדות בשבועה שנתתי בבית המשפט.
5. אלה הם פרטי השכלתי: בעלת תואר מ.א. בחוג למדע המדינה באוניברסיטת חיפה. בנוסף, בוגרת קורסים למודיעין במסגרת שירות הביטחון הכללי.
6. ניסיון בעבודה נוכחית: בעלת ותק של 14 שנים בשב"כ ומתמחה בתופעת הג'האד העולמי בקרב ערביי ישראל משנת 2012. במסגרת עבודתי מובאות לעיוני ולטיפולי ידיעות מכלל קהילת המודיעין, ובכללן ידיעות המתייחסות לפעילות ארגוני הטרור ומנהיגיהם.

להלן חוות דעתי.

כללי

1. 'טלגרם' הנה מערכת מסרים מיידים שמדגישה פרטיות חמינות וניתנת להפעלה ממערכות הפעלה שונות.
2. המסרים המועברים במערכת מוצפנים מקצה עד קצה, וכהחמרה נוספת על כך ניתן לייצר מסרים המוחקים את עצמם אחרי זמן נתון (לצורך הגברת הסודיות והפרטיות).
3. המערכת מאפשרת משלוח תמונות, סרטונים, קבצי קול, קבצי OFFICE, מיקום, איש קשר ועוד, ללא אפשרות לקיים שיחה קולית.
4. האפליקציה מנוהלת ע"י מוסד ללא כוונת רווח בגרמניה בתמיכת איש עסקים רוסי גולה - ונתפסת מול הרשת כמערכת רוסית.
5. 'טלגרם' חרטה על דגלה את האנונימיות והפרטיות כיעד מרכזי ואף מארגנת תחרויות נושאות פרסים כספיים נכבדים בהן מאתגרת את הגולשים לפרוץ ולהשיג נגישות למסריה.

אופן ההרשמה לאפליקציה

6. חשבונות 'טלגרם' קשורים למספר הטלפון של המשתמש, גם אם משתמש בהמשך באפליקציה דרך מחשב (אם כי אפשר להחליף מספר טלפון ולא להחליף "יוזר" / לאבד את ההודעות).
7. הדרך בה מוצג המשתמש אל מול המשתמשים האחרים הנה אנונימית וכוללת שם ושם משתמש בלבד לבחירתו של המשתמש -
א. USERNAME / "יוזר" - נבחר ע"י המשתמש (רק אם המשתמש מעוניין), הנו חד ערכי ובאנגלית ולא יכולים להיות שני משתמשים באותו השם.
ב. NAME - לעומתו הנו כל העולה על רוחו של המשתמש.
8. המשתמש הרגיל יכול להתרשם משמם של המשתתפים האחרים ואם הוגדר "יוזר" אז גם אותו ניתן לראות. יחד עם זאת קיימת אפשרות לקשר שם משתמש למס"ט (מספר טלפון) רק אם המס"ט שמור בזיכרון המכשיר של המשתמש (המערכת מניחה שהמשתמש מצוי בקשרים חברתיים עם המשתתפים האחרים ולכן מציגה את זהות המס"ט).

חלופות להעברת מסרים

9. מצבי תקשורת –

א. צ'אט 1*1 רגיל - ניתן להקים צ'אט עם כל משתמש על בסיס ידיעה מוקדמת של היוזר שלו, או על בסיס חברות משותפת באותה קבוצה. התכנים מוצפנים מהשרת ללקוח.

ב. צ'אט 1*1 סודי - הקמת הצ'אט על בסיס ידיעת היוזר.

התכנים מוצפנים מקצה לקצה, והמסרים נמחקים בתוך זמן נתון (ע"פ הגדרת המשתמש). במצב זה לא ניתן לבצע צילום מסך (בעבר צילום מסך היה מתריע לצד השני אך כיום פשוט לא ניתן לבצעו).

ג. ערוץ - יוצר ומנהל הדף הוא היחיד אשר יכול להעלות תכנים ולפרסמם בערוץ. זהותו נשארת חסויה (UNKNOWN). לא ניתן להגיב לפרסומים בכל צורה. לא רואים מי החברים הנוספים בערוץ. מרגע ההצטרפות ניתן לראות את כל התכנים אחורה ולקבל בדחיפה תכנים עדכניים. חשוב לציין, כי איתור ערוץ הנו בעייתי והאפשרות לצפות בתכנים ולהצטרף כמשתתף בערוץ מבוססת על שיטת "חבר מביא חבר".

סוגי ערוצים בטלגרם

10. ציבורי - צפייה פתוחה בתכנים.

11. פרטי - ניתן להצטרף רק לאחר קבלת LINK אשר "מיוצר" ע"י מנהל הערוץ ונשלח על ידו / על ידי מישהו אחר שקיבל את ה LINK ומספיק לשתפו (ניתן לעיתים למצוא לינקים לערוצים / קבוצות המשותפים באינטרנט, אם כי תוקף הלינקים פג מדי פעם) ואח"כ הצפייה פתוחה לכלל התכנים.

קבוצת טלגרם

12. לקבוצה קיים מנהל אחד, זהותו מופיעה מול כלל חברי הקבוצה (מסומן ברשימת החברים ב- *). כולם יכולים להעלות תכנים וכולם חשופים לתכנים בקבוצה, ניתן להגיב לפוסט.

13. הזמנת חברים נוספים מתבצעת באמצעות LINK (אשר "מיוצר" כאמור ע"י מנהל הקבוצה), אפשרות נוספת העומדת בפני חברי הקבוצה הנה הזמנת נוסף (ע"ב היוזר שלו). הוספת משתמש בדרך זו משאירה אינדיקציה מי החבר המזמין.
14. בדומה לערוץ, גם חיפוש קבוצה הנו בעייתי ואינו נגיש - בעיקר מבוסס על "חבר מביא חבר".

השימוש בטלגרם על ידי ארגוני טרור

15. היתרון המובהק באפליקציית הטלגרם ההופך אותה אטרקטיבית במיוחד עבור ארגוני טרור בכלל ומדא"ס בפרט הוא הדיסקרטיות הגבוהה. במאמר שפורסם 24.12.2016 בעיתון "וושינגטון פוסט" ציין בכיר במכון לחקר המזרח התיכון בווינגטון, סטיבן סטלינסקי, כי "הטלגרם עקפה את טוויטר כפלטפורמה עיקרית להעברת מסרים, וכי כיום ניתן לראות את אנשי המדא"ס מדברים על היתרונות של טלגרם ומעודדים את תומכי הארגון להשתמש בו". באותו מאמר אף הוזכרו שתי דוגמאות לשימוש של מדא"ס בטלגרם לצרכיה, כדלקמן-

א. בזמן שמדא"ס חיפשה מתנדבים לפיגועים באירופה בשלהי 2016 היא פרסמה הודעה באחת מקבוצות הטרור של הארגון בטלגרם בזו הלשון- "כריסטמס, חנוכה וחגיגות השנה החדשה קרבות, בואו נכין מתנה לחזירים המטונפים".

ב. לאחר פיגוע הדריסה בברלין בדצמבר 2016 פורסמה נטילת אחריות לפיגוע בטלגרם. בהמשך, שודר בטלגרם סרטון של החשוד העיקרי בביצוע הפיגוע שבו הוא נשבע אמונים למדא"ס ומוסר אזהרה לאזרחי המערב: "בעזרת השם נשחט אתכם".

16. חשוב לציין, כי יש לראות את השימוש של מדא"ס בטלגרם כחלק מתופעה רחבה יותר, שבה ארגוני טרור אסלאמיסטים מגלים עניין במרחב הסייבר מעצם תפיסתו ככלי חשוב ומרכזי בהעצמת יכולותיהם הטכנולוגיות וכמרחב פעולה נוסף במלחמה נגד המערב. ארגונים אלה מצויים בתהליך למידה מתמיד המתאפיין בניסיון לאתר במרחב הסייבר כלים שיסייעו להם באיסוף מידע מודיעיני על יכולות היריב ובהטמעת כלים טכנולוגיים במערך השורות שלהם.

17. בהקשר זה, על פי מחקר שנערך במכון למדיניות נגד טרור במרכז הבינתחומי הרצליה, מאז חודש ספטמבר 2015, אנו עדים לעליה ניכרת במעבר של הארגונים מדא"ס ואלקאעדה לשימוש בטלגרם, וכי רק בחודש מרץ 2016 נפתחו 700 ערוצים המזוהים עם המדא"ס. על פי המחקר, עד כה השיקו רוב ארגוני הטרור הג'יהאדיים ערוצים רשמיים בטלגרם, המשמשים פלאטפורמה לאינדוקטרינציה המתאפיינת בהעברת מסרים, סרטונים, קטעי שמע ועוד. בנוסף לערוצים אלה, קיימים גם ערוצים לא רשמיים שהוקמו על ידי קבוצות ויחידים תומכי מדא"ס, ובהם בולט ערוץ "סודות המג'אהדין" המתיימר לספק מידע וכלים עבור מוסלמי המבקש להפוך ל"מפגע בודד".

18. לאור האמור לעיל, ניתן לציין כי השימוש ב'טלגרם' הנו סוג של "סימן מעיד", קרי, אינדיקציה אפשרית לכך שהמשתמש מתעניין בתכנים הקשורים למדא"ס.

19. בהקשר זה ראוי לציין, כי הקונספירטיביות המובנית בטלגרם הופכת אותו בין היתר לפופולארי במיוחד בקרב פעילי ג'יהאד עולמי. כמו כן יש לציין כי נדיר למצוא בטלגרם ערוצים / קבוצות פרטיות "תמימות".

20. מיתוגה של הפלטפורמה כמוגנת במיוחד יוצרת סביבה בה חשים המשתתפים ב"נוח" להעלות תכנים קיצוניים (תמונות אותנטיות של לוחמים, תמונות זוועה של גופות ואירועי לחימה) ולבצע זיהוי חד ערכי עם מדא"ס (לדוגמא בתמונת הפרופיל או בשם המשתמש).

21. בהקשר זה ניתן להזכיר מסמך "הנחיות אבטחת מידע" אשר פורסם במהלך 2016 ע"י מדא"ס וציין באופן מפורש כי "שיחות חשאיות יש לנהל רק באמצעות טלגרם".

¹ ד"ר מיכאל ברק, "תוכנת הצ'ט טלגרם כמרחב פעילות לעידוד תופעת "הזאב הבודד": ערוץ "סודות המגאהדין". פורסם ביום 23.5.2016 באתר המכון למדיניות נגד טרור, www.ict.org.il

דוגמאות לשימוש בטלגרם על ידי נאשמים בעבירות ביטחון

22. במהלך ינואר השנה הודה בחקירתו אנס חאג' יחיא, תושב טייבה, כי לפני חצי שנה הכיר בלמ"ז רצועתי בשם "אבן אלדואלה", תומך מדא"ס באפליקצית טלגרם.

23. זמן מה לאחר תחילת הקשר החל "אבן אלדואלה" להתכתב עם הנחקר בנושאים צבאיים, כך למשל החל להסביר לו אודות חומרי נפץ שונים, מטענים, פצצות בהפעלה סלולארית, חגורות נפץ ועוד. אבן אלדואלה שלח באמצעות הטלגרם לנחקר תמונות והוראות שונות אודות אופן והכנת ייצור חומרי נפץ שונים, כך למשל אודות ייצור חומרי נפץ מחומרים שנמצאים בבתי מרקחת כמו חמצן, אציטון, מי אש ועוד. כמו כן, באותה התקופה שאל הרצועתי את הנחקר אודות נכונותו להקים חוליה צבאית בשם דאעש לביצוע פיגועים.

24. הנחקר הוסיף וציין, כי כחודש טרם מעצרו פנו אליו שני פעילים בטלגרם בנושא הקמת חוליה צבאית. כמו כן דיברו על ייצור חומרי נפץ ומהיכן ניתן לאתר מישהו מקצוען שיודע ללמד להכין חומרי נפץ.

25. לבסוף, סיפר הנחקר כי היה חבר ב-17 קבוצות טלגרם הקשורות למדא"ס, חלקן הגדול למטרת הפצת תכנים הנוגעים לפעילות טרור.

26. במהלך פברואר השנה נחקר ולנטין מזלבסקי, תושב שיבלי, יהודי שהתאסלם, בחשד לחברות במדא"ס וכוונות יציאה לזירת לחימה. בחקירתו הודה מזלבסקי כי צרך תכנים הקשורים למדא"ס באמצעות חברות בקבוצות טלגרם, ובכלל זה חדשות ממה שקורה באזורי החליפות, מידע על מדא"ס או ג'בהאת אלנסרה או אחד מהפלגים האסלאמיים האחרים, כמו כן מסר כי מעלים לשם סרטוני תדמית של הארגונים הסלפים השונים.

27. במהלך מרץ השנה נחקר בשב"כ פדיל צאבר פדיל כנאנה בחשד לחברות במדא"ס. בהלך חקירתו סיפר הנחקר כי סייע לפני מספר חודשים לחברו, תומך מדא"ס בעצמו, בהתקנת אפליקציית "טלגרם", מהלך שכשלעצמו חזק את ההבנה אצל הנחקר כי חברו אכן תומך במדא"ס.

28. במהלך מאי השנה נחקר פראס פקי, תושב ג'לג'וליה, בחשד לביצוע עבירות ביטחון. בחקירתו הודה, בין היתר, בכך כי הוריד את האפליקציה "טלגרם" לבקשת אחיו למחצה, מחמד, פעיל חמאס השוהה ברצ"ע. לאחר התקנת האפליקציה על מכשיר הטלפון שלו החל אחיו של פראס, אדם, להתכתב עם האח מחמד, כאשר מחמד עשה שימוש באפליקציה לשם העברת הנחיות לאדם בדבר ביצוע פיגוע נקמה כנגד אישיות ישראלית, וזאת בשל רצון ארגון החמאס לנקום את מותו של בכיר הארגון, מאזן פוקהא. אדם פקי הודה בחקירתו בדברים ואף הסביר את יתרונה של האפליקציה בכך שהיא "מוחקת את ההודעות אחרי מספר שניות".

29. במהלך מאי השנה נחקר מחמד הארון, קטין, תושב ברטעה, בחשד בחשד לחברות במדא"ס וכוונות יציאה לזירת לחימה. הנחקר סיפר בחקירתו, כי כחודשיים טרם מעצרו פנה אליו דרך ה"טוויטר" פעיל מדא"ס שהזדהה בשם "פאדי" ושלח לו תכנים הקשורים במדא"ס. במהלך ההתכתבות ביניהם פאדי אמר לנחקר כי עליהם להיות זהירים ולהישמר מפני מעקב ולכן הם צריכים לדבר בטלגרם שהיא תוכנה בטוחה יותר. בהמשך לכך, שלח פאדי לנחקר דרך הטוויטר מספר פקטיבי אמריקאי כדי שיפתח עליו חשבון טלגרם. בהמשך התכתבו השניים תוך שימוש בטלגרם ופאדי אף רמז לנחקר כי עליו לצאת לסוריה.

"ערוץ מיקדאם"

30. בעדותו מיום 29.8.17 במשטרת ישראל אמר יוסף אגבריה את הדברים הבאים-

- 67 שאלה: האם כל אדם יכול לבקר בערוץ מיקדאם?
- 68 תשובה: לא, רק מי שיש לו חשבון טלגרם וצריך שמישהו ישלח לך את הלינק לערוץ, זאת אומרת גם אם יש לך
- 69 חשבון טלגרם אתה צריך להיות בתוך קבוצה סגורה וצריך שמישהו מהקבוצה ישלח לך את הקישור ללינק של
- 70 הערוץ וגם מי שמקבל את הלינק הוא צריך לקבל אישור מהבעלים של הערוץ שאתה יכול לפתוח אותו רק אז
- 71 אתה יכול לפתוח את הלינק ואת הערוץ
- 72 שאלה: ואתה איך הצלחת לפתוח את הלינק ואת הערוץ?
- 73 תשובה: יש אפשרות שבעל הערוץ לפתוח את הערוץ לזמן מוגדר שזר, זמן של דקות ספורות, וככה אתה יכול
- 74 להיכנס לערוץ בלי אישור של בעל הערוץ
- 75 שאלה: אם זה ככה איך אתה הצלחת לקרוא בכל זאת 7 מאמרים כפי שאתה טוען?
- 76 תשובה: אני הייתי שותף בתוך הערוץ הזאת כי הבעלים של הערוץ אישר אותי להיות שותף לערוץ, כל מי
- 77 ששותף לערוץ יכול לקרוא ולבקר בערוץ מתי שהוא רוצה אבל יש לבעלים של הערוץ את הכוח להוציא אותו
- 78 מהערוץ.
- 79 שאלה: באיזה מצב הבעלים של הערוץ מוציא אנשים מהערוץ?
- 80 תשובה: במצב שאתה מהווה הטרדה לערוץ, כמו סוכן סמרי או שיש עליך תלונות שאתה מהווה מטרד כמו
- 81 בפייסבוק, אני רוצה לציין שבערוצים אתה לא יכול לרשום שום דבר רק לקרוא את התוכן, מי שיכול לרשום
- 82 זה רק המנהל של הערוץ
- 83 שאלה: האם אתה יודע מי זה המנהל?

31. מדבריו של הנחקר ניתן להבין את הקושי בנגישות למידע שהתקבל אצלו הודות לחברותו בערוץ "מיקדאם"- ראשית, יש צורך בהתקנת האפליקציה; שנית, יש צורך בכך שאחד ממשתתפי הערוץ ישלח לו קישור לערוץ. הקישור יכול להישלח רק על ידי אחד ממשתתפי הערוץ, אין אפשרות לקבל "לינק" מאדם שאיננו משתתף בערוץ; שלישית, לפי דבריו של יוסף, גם לאחר שליחת הקישור לערוץ על מנת "ליהנות" מתכני הערוץ באופן קבוע יש צורך בכך שמנהל הערוץ "יאשר" את המשתתף החדש. ללא אישור המנהל "תפקע" חברותו של המשתתף בקבוצה תוך דקות ספורות (יצוין כי מגבלה זו אינה מוכרת לח"מ); בכל מקרה, ישנה אפשרות למנהל הקבוצה להרחיק ממנה משתתפים בתרחישים שונים.

32. העולה מן האמור מהווה הדגמה מוחשית ליתרונות הטבועים בטלגרם, אשר הפכו אותה לאפליקציה כה פופולרית אצל ארגוני הטרור בכלל, ואצל מדא"ס בפרט, כפי שתואר בהרחבה לעיל.

"המכונה "רוני"